

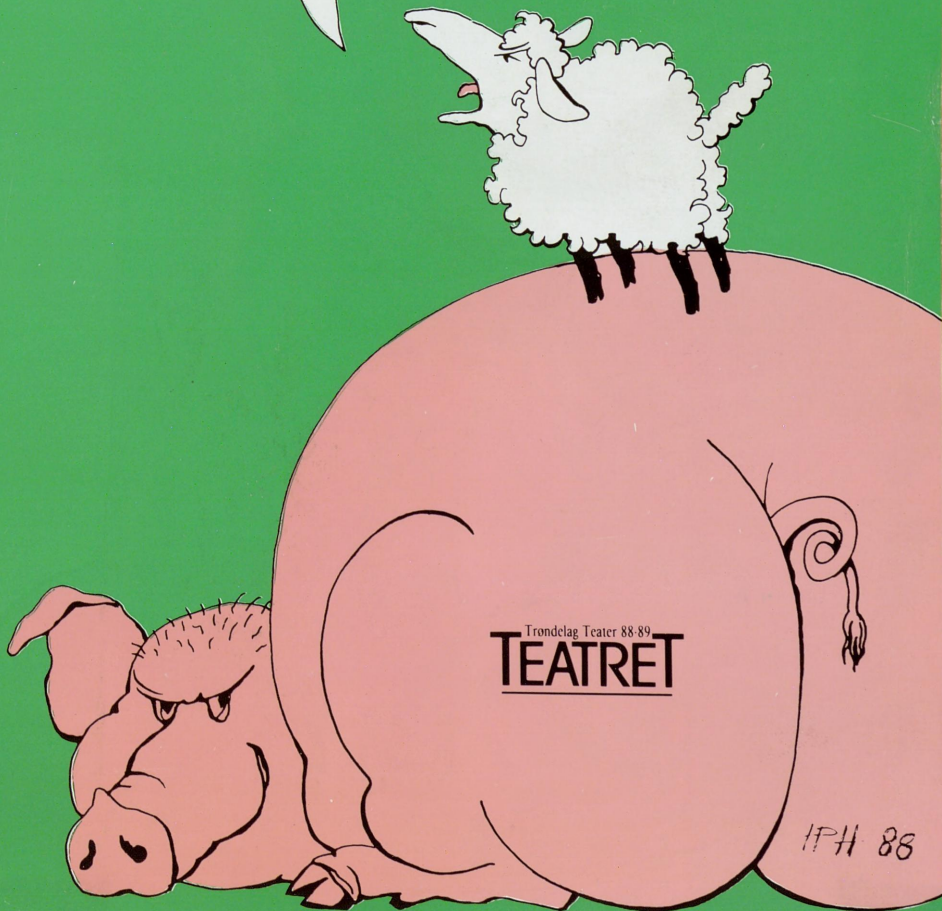
FIRE BEIN GOD !
TO BEIN DARTIG !

Animal Farm

EN DYRISK MUSIKAL

AV

GEORGE ORWELL

Trondelag Teater 88-89
TEATRET

IPH 88

ANIMAL FARM

FIRE BEIN GOD – TO BEIN DÅRLIG

Musikal etter en roman av George Orwell

Dramatisert av Peter Hall

Sangtekster av Adrian Mitchell

Musikk av Richard Peaslee

Oversatt av Edvard Rønning

Bearbeidelse og regi
Scenografi og kostymer
Lysdesign
Musikkarrangementer og
musikalsk ledelse
Sminke og
parykker
Lyd

Wayne McKnight
Hans Petter Harboe
Stig Husmo
Ivar Gafseth og
Frode Fjellheim
Sissel Grønlie og
Else Lisø
Jan-Emil Indergaard

I orkestret:

Frode Fjellheim

Ivar Gafseth/Per Arild Skorgen

Odd Magne Gridseth

Carl Haakon Waadeland

**«Gamle Major-arie» er skrevet av Frode Fjellheim og Jan Erik Berntsen.
Underlagsmusikk er komponert av Ivar Gafseth.**

De som er med:

Katten	Kine Bendixen
Herr Johannessen/Høne/Hund	Tore Johansen
Boxer	Per Lillo-Stenberg
Kløver	Helga Wendelborg
Benjamin	Egil Lørck
Muriel	Ragnhild Sølvberg
Molly/Sigga	Lillian Lydersen
Gamle Major/Herr Pedersen/Forretningsmann/Høna Laura	Svein Wickstrøm
Snøball/Herr Salvesen	Hallbjørn Rønning
Skrikhals	Ingar Helge Gimle
Napoleon	Arne O. Reitan
Moses/Minimus/Høna Olivia	Jan Erik Berntsen
Klara/Høne	Vigdis Dyrstad
Kari/Høne	Ingrid Nyhus
Sofie/Høne	Hildur Norum
Sigurd/Hund	Håvard Forvemo

Sanginnstudering

Frode Fjellheim og

Sangpedagog

Per Arild Skorgen

Inspisient

Sissel Høyem Aune

Sufflør

Hans Nordø

Koreografassistent

Gerd Berntsen

Rekvisitter og dyremasker

Hildur Norum

Foto fra prøvene

Turid Bjørnsen

Program

Roar Øhlander

Ansvarlig utgiver

Sigurd Aarvig

Otto Homlung

Dekorasjon og kostymer er produsert i teatrets egne verksteder.

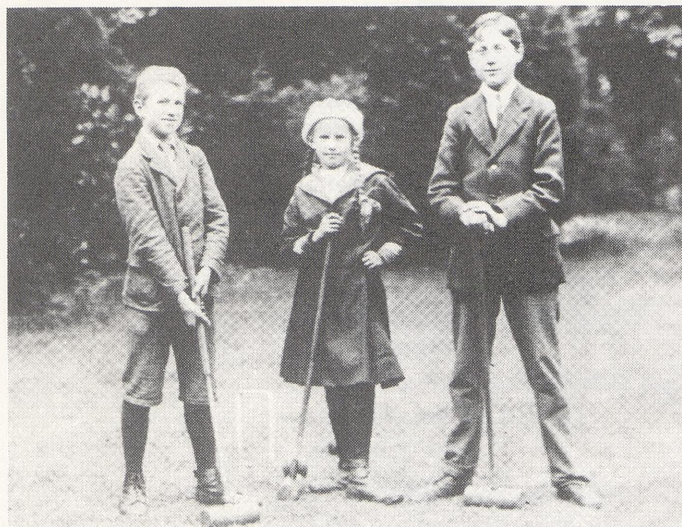
Fotografering og lydopptak under forestilling er ikke tillatt.

Forlag: Nordiska Teaterförlag/Edition Wilhelm Hansen.

NORGESPREMIÈRE 11. JANUAR 1989

GEORGE ORWELLS FORORD

Jeg ble født i India i 1903. Min far var embedsmann i den engelske administrasjonen der, og familien min var en av disse vanlige middelklassefamilieene bestående av soldater, prester, statstjenestemenn, lærere, advokater, leger osv. Jeg ble utdannet ved Eton, den dyreste og mest snobbete av de engelske offentlige skoler. Men den eneste grunnen til at jeg kom inn der, var et stipend. Ellers ville ikke min far hatt råd til å sende meg på en slik skole.

Orwell (til høyre) 14 år, sammen med to barndomsvenner.

Kort etter at jeg hadde sluttet skolen (jeg var ennå ikke fylt 20 år) dro jeg til Burma og sluttet meg til det indiske rikspoliti. Dette var et bevæpnet politi, et slags gendarmarie svært likt det spanske Guardia Civil eller Garde Mobile i Frankrike.

Jeg ble i tjenesten i fem år. Den passet meg ikke, og den fikk meg til å hate imperialisme, selv om nasjonalfølelsen ikke var særlig markert i Burma på den tiden, og forholdet mellom engelskmenn og burmesere slett ikke var dårlig. Da jeg var på permisjon i England i 1927, trakk jeg meg fra tjenesten og bestemte meg for å bli skribent – uten særlig suksess i begynnelsen. I 1928–29 bodde jeg i Paris og skrev noveller og romaner som ingen ville trykke (senere har jeg kastet alt). I de følgende år levde jeg for det meste fra hånd til munn, og sultet mange ganger. Det var først fra 1934 at jeg kunne leve av skrivingen min. I mellomti-

Denne artikkelen skrev George Orwell til en utgave av «Animal Farm» på ukrainisk, som ble utgitt i München i 1947.

den levde jeg måneder av gangen blant fattige og halvkriminelle, som bodde i de verste delene av fattigkvarterene, eller som holdt seg i gatene og tigde og stjal. På den tiden menget jeg meg med dem på grunn av pengemangel. Senere interesserte deres livsstil meg for sin egen skyld. Jeg tilbragte mange måneder (mer systematisk denne gang) med å studere gruvearbeidernes kår i Nord-England. Frem til 1930 så jeg overhodet ikke på meg selv som sosialist. Jeg hadde faktisk enda ikke noe klart definert politisk syn. Jeg ble pro-sosialist mer ut fra avsmak for den måten den fattigste delen av industriarbeiderne ble undertrykket og neglisjert på, enn ut fra noen teoretisk beundring for et planlagt samfunn.

Skutt og forfulgt

I 1936 giftet jeg meg. I nesten samme uke brøt borgerkrigen ut i Spania. Min kone og jeg ønsket begge å dra til Spania og kjempe for den spanske regjering. Vi var klar etter seks måneder, så snart jeg hadde avsluttet boken jeg holdt på å skrive. I Spania tilbragte jeg nesten seks måneder ved Aragon-fronten, til en fascistisk krypskytter ved Huesca skjøt meg gjennom halsen.

I krigens tidlige stadier var utlendinger stort sett uvitende om de indre stridigheter mellom de forskjellige politiske partier som støttet regjeringen. Gjennom en serie uhell sluttet jeg meg ikke til den internasjonale brigade som de fleste utlendingene, men til P.O.U.M. militsen – dvs. de spanske trotskyister.

Så i midten av 1937, da kommunistene fikk kontroll (eller delvis kontroll) over den spanske regjering og begynte jakten på trotskyistene, fant vi begge oss selv blant ofrene. Vi var heldige som kom oss ut av Spania i live, uten å ha blitt arrestert en eneste gang. Mange av våre venner ble skutt, og andre tilbragte lang tid i fengsel, eller rett og slett forsvant.

Falske anklager

Menneskejakten i Spania foregikk på samme tid som de store utrenskningene i Sovjet og var et slags supplement til dem. I Spania såvel som i Russland var kjernen i anklagene (nemlig konspirasjon med fascistene) den samme, og

hva Spania angikk hadde jeg all grunn til å tro at anklagene var falske. Å ha erfart alt dette var verdtfullt: Det lærte meg hvor lett totalitær propaganda kan kontrollere opplyste menneskers syn i demokratiske land.

Min kone og jeg var begge vitne til at uskyldige mennesker ble kastet i fengsel bare fordi de var mistenkt for å være kjetterske. Likevel fant vi da vi kom tilbake til England at mange fornuftige og velinformerte observatører trodde på de mest fantastiske historier om konspirasjon, forræderi og sabotasje som pressen rapporterte om fra rettssakene i Moskva.

Og slik forsto jeg — klarere enn noen gang — hvilken negativ innflytelse den sovjetiske myte har hatt på den vestlige sosialistbevegelsen.

Og her må jeg stoppe opp for å beskrive min holdning til det sovjetiske regime.

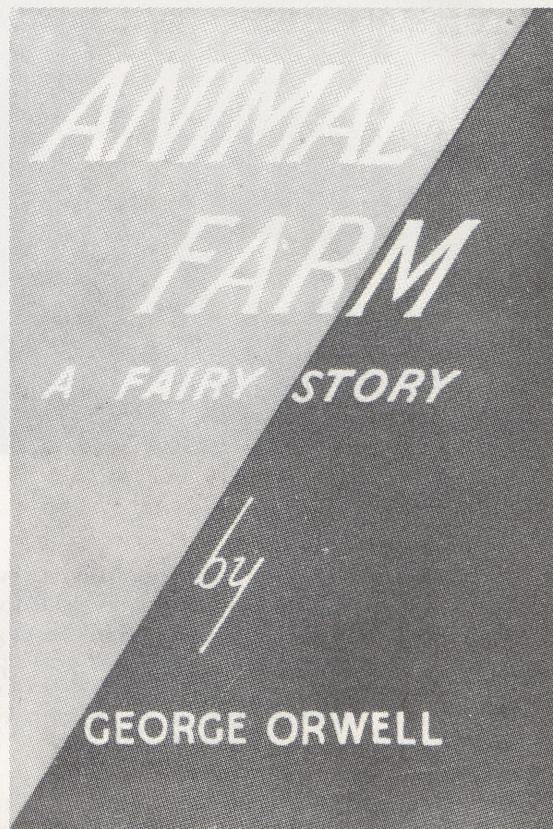
Jeg har aldri besøkt Russland, og mitt kjennskap til landet består bare av hva man kan lære gjennom å lese bøker og aviser. Selv om jeg hadde hatt makt til det, ville jeg ikke ha ønsket å blande meg i indre sovjetiske affærer: Jeg ville ikke fordømme Stalin og hans medløpere bare for deres barbariske og udemokratiske metoder. Det er godt mulig de selv, med sin beste vilje, ikke kunne ha handlet annerledes under de rådende forhold.

Ingen sosialisme

Men på den annen side var det av den største betydning for meg at folk i Vest-Europa skulle se Sovjet-regimet som det virkelig var. Siden 1930 hadde jeg sett svært lite som tydet på at Sovjet utviklet seg mot noe som virkelig kunne kalles sosialisme. Tvert imot. Jeg ble slått av tydelige tegn på en forvandling til et hierarkisk samfunn hvor de som styrer ikke har større grunn til å gi fra seg sin makt enn noen annen styrende klasse. Dessuten kan ikke arbeiderne og intelligensien i et land som England forstå at Sovjet av i dag er fullstendig forskjellig fra hva det var i 1917. Det skyldes delvis at de ikke ønsker å forstå (dvs. de ønsker å tro at et eller annet sted finnes det virkelig et sosialistisk land), og delvis at ved å være vant til relativ frihet og moderasjon i det offentlige liv, er totalitæritet fullstendig ubegripelig for dem.

Man må likevel huske at England ikke er fullstendig demokratisk. Det er også et kapitalistisk land med store klasseprivilegier og (selv nå, etter en krig som siktet mot likhet

for alle) med store økonomiske forskjeller. Men ikke desto mindre er det et land hvor folk har levd sammen i mange hundre år uten å kjenne til borgerkrig, og hvor lovene er forholdsvis rettferdige, og hvor man nesten uten unntak kan stole på offisielle nyheter og statistikker, og sist, men ikke minst, hvor det å ha og ytre mindretallets synspunkt ikke innebærer noen dødelig fare. I en slik atmosfære har mannen i gata ingen virkelig forståelse av ting som konsentrasjonsleire, massedepotasjon, arrestasjoner uten rettergang, pressesensur etc. Alt han leser om et land som Sovjet blir automatisk oversatt til engelske forhold, og han godtar ganske uskyldig den totalitære propagandas løgner. Frem til 1939 og til og med senere var majoriteten av den engelske befolkning ute av stand til å vurdere naziregimet i Tysklands sanne natur. Og nå, med Sovjet-regimet, lever de fremdeles i stor grad i den samme illusjon.

Førsteutgaven fra 1947, med undertittelen «— et eventyr».

George Orwell

Den sovjetiske myte

Dette har vært til stor skade for den sosialistiske bevegelsen i England, og har hatt alvorlige konsekvenser for den engelske utenrikspolitikk. Virkelig, etter min mening, har ingenting bidratt så mye til en fordervelse av den opprinnelige sosialistiske idé som den tro at Russland er et sosialistisk land og at de styrendes handlinger må unnskyldes, om ikke etterliknes.

Og således har jeg i de siste ti år vært overbevist om at å ødelegge den sovjetiske myte var uunngåelig — hvis vi ønsket en renessanse av den sosialistiske bevegelsen.

Etter hjemkomsten fra Spania ønsket jeg å avsløre den sovjetiske myte i en historie som lett kunne bli forstått av nesten enhver, og som lett kunne oversettes til andre språk. Imidlertid kom ikke detaljene i historien klart for meg før jeg en dag (jeg bodde da i en liten landsby) så en liten gutt, kanskje ti år gammel, som kjørte en svær hestekjerre langs en smal sti og pisket hesten hver gang den prøvde å snu. Det slo meg at hvis slike dyr ble klar over sin egen styrke ville vi ikke ha noen makt over dem, og at folk utnytter dyr mye på samme måte som de rike utnytter proletariatet.

Marxisme for dyr

Jeg fortsatte med å analysere Marx' teori fra dyrets synspunkt. For dem var det klart at tanken om en klassekamp mellom mennesker var ren illusjon, for når det enn måtte være nødvendig å utnytte dyr, ville alle mennesker stå sammen mot dem: Den sanne kamp er mellom dyr og mennesker. Med dette som utgangspunkt var det ikke vanskelig å utarbeide fortellingen. Jeg skrev den ikke ferdig før i 1943, for jeg var alltid engasjert i annet arbeid som gjorde at jeg ikke fikk tid, og til slutt inkluderte jeg enkelte hendelser, som for eksempel Teheran-konferansen, som fant sted mens jeg skrev. Slik hadde jeg hovedrammen for fortellingen i hodet i en periode på seks år før den faktisk ble skrevet.

Jeg vil ikke kommentere arbeidet: Hvis det ikke taler for seg selv er det mislykket. Men jeg vil gjerne legge vekt på to poeng: Først, at selv om de forskjellige episodene er hentet fra den faktiske historie om den russiske revolusjon, er de skjematisk behandlet og den kronologiske rekkefølgen er forandret; dette var nødvendig for fortellingens symmetri. Det andre poenget ble ikke oppfattet av de fleste kritikerne, muligens fordi jeg ikke la stor nok vekt på det. Mange lesere vil kanskje gjøre seg ferdig med boken med det inntrykk at den slutter med fullstendig forsoning mellom grisene og menneskene. Det var ikke min hensikt; tvert imot mente jeg at den skulle ende med en høy disharmonisk tone, for jeg skrev den umiddelbart etter Teheran-konferansen som alle trodde hadde etablert det best mulige forhold mellom Sovjet og Vesten. Personlig trodde jeg ikke at slike gode forhold ville vare lenge; og begivenheter har vist at jeg ikke tok mye feil . . .

GAMLE MAJOR-ARIE

I den fjerne fortid
da vi ikke kunne se at
vi slavet og slet
for det slemme menneske
sendte dyrenes Gud oss
Den Gamle Major, som åpnet
våre øyne så vi så
at mennesket var best
når det lå – langflatt
«grusomme menneske»

Gamle major
gi oss før
din hjelp i den daglige strid
er bra
Gamle major
led oss du
Du grande blant galter
takk skal du ha

(Tekst og musikk: Jan Erik Berntsen og Frode Fjellheim)

McKnight & Harboe:

DET ER OSS DET HANDLER OM

Alle gode ting er tre. Først kom Wayne McKnight til Trøndelag Teater som danser i «Sommer i Tydal». Tolv år senere hadde han koreografien til «Guys & Dolls». Og ved tredje engasjement her er kanadieren fra Calgary blitt instruktør.

Oslogutten Hans Petter Harboe er ny for Trondheims teaterpublikum, men samarbeidet med Wayne har vart i flere år. Blant annet har de to vellykkede musikaler på Oslo Nye Teater bak seg – «Guys & Dolls» og «Oklahoma» – som instruktør og scenograf.

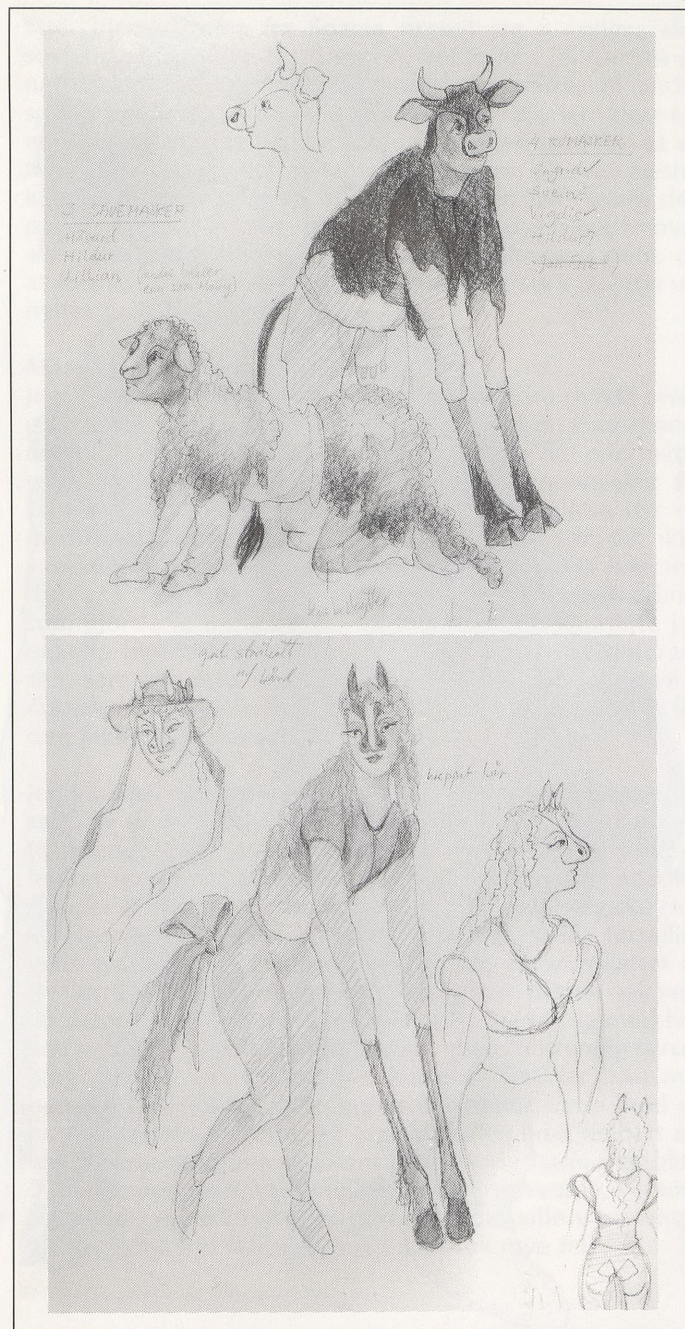
Begge forteller at de umiddelbart tente på «Animal Farm» da de leste manuset til Peter Hall, som denne oppsetningen bygger på – selv om de praktiske problemene i begynnelsen gjorde Wayne en smule svett. Men Hans Petter viste vei med sine sceneskisser og kostymetegninger, og etter hvert vokste rollefigurene frem med tryner og fire bein.

Møtte hverandre i Fantomets bryllup

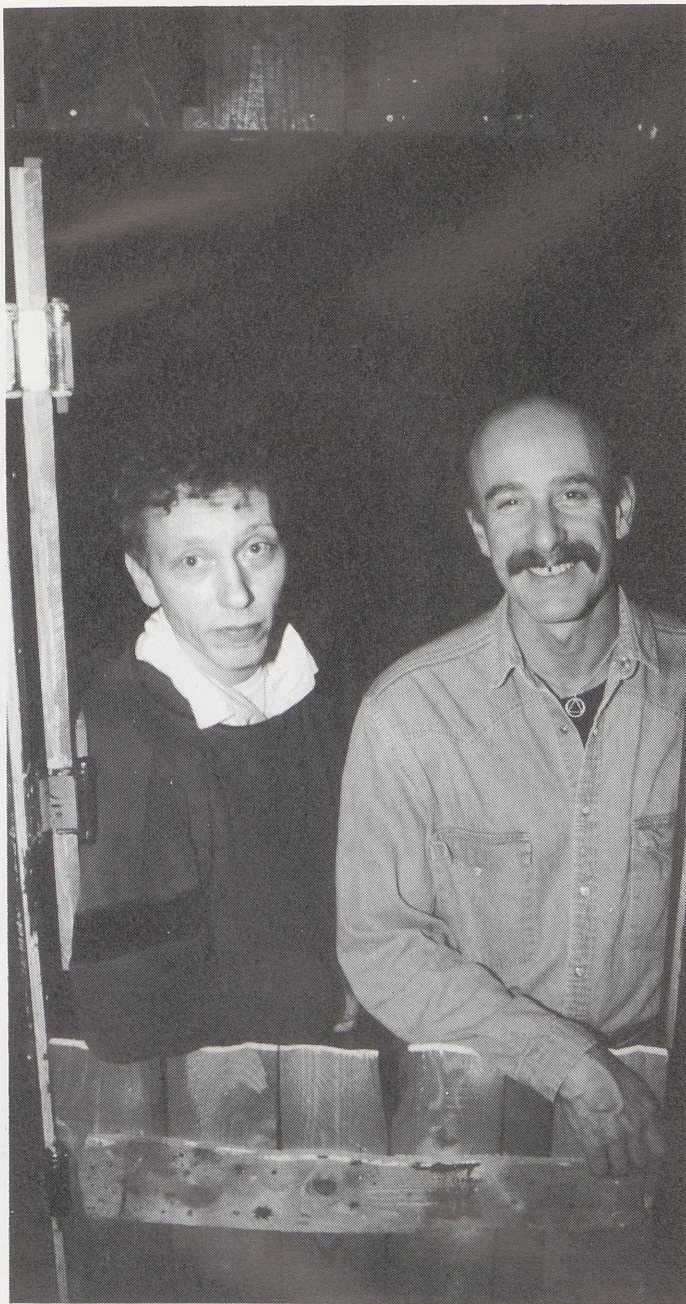
– Orwell valgte å fortelle sin historie i eventyrform, men det er oss det handler om. Wayne insisterte på at dette er personer med dyretrekk. Derfor er kostymene antydende, snarere enn forkledninger. Vi skal tro på skikkelserne og ta dem på alvor. Gjør vi ikke det, faller historien fra hverandre, sier Hans Petter.

Hans Petter begynte opprinnelig på Teaterskolen for å bli skuespiller, men hoppet av etter et og et halvt år. I London fikk han sin Post Graduate Course i scenografi, og utdannelsen fortsatte med korte kurs i Nordisk Teaterkomitees regi. Nå har han arbeidet som scenograf i 10 år. Han er frilanser og har jobbet mye på Oslo Nye – der Dukke-teatret er noe av det han har satt størst pris på.

Første scenografoppgave var «Fantomets glade bryllup», der Wayne var danser. Wayne kom hit til landet for 20 år siden for å utdanne seg til danser ved Den Norske Opera. Tilsammen syv år – med avbrudd – tilbrakte han der. Nå er også han frilanser. Da han i 1983 fikk ansvaret for koreografien på Oslo Nyes oppsetning av «Flaggermusen» og senere «Kiss Me Kate», var Hans Petter scenograf på de samme produksjonene. Dermed var duoen McKnight/Harboe etablert. En av grunnene til at de liker så godt å samarbeide, er at de begge er så opptatt av det visuelle.

Kostymeskisser av Hans Petter Harboe

Hans Petter Harboe (til venstre) og Wayne McKnight:
– Genialt av Orwell å bruke dyr i fortellingen.

Danser i «Cats»

Wayne har danset i «Cats» og har ofte vært å se på TV-skjermen. Han har koreografert dansegruppa Carte Blanche. Nå er det instruktørjobben som frister mest, og ikke nødvendigvis forestillinger med dans og musikk.

Som så mange andre har både Wayne og Hans Petter lest romanen «Animal Farm» og kjenner til George Orwells tanker og filosofi.

– Forfatteren hadde klare forbilder for grisetrioen Napoleon, Skrikhals og Snøball da han skrev romanen, og den ble oppfattet som et sterkt angrep på stalinismen. Handler musikalen også først og fremst om det?

– Det heter at revolusjonen eter sine barn. Alle samfunnsomveltninger kan man se i denne forestillingen. Men hvis det hadde vært Orwells mening å bare ta opp *en* revolusjon, hadde han ikke brukt dyr i fortellingen. Det var et genialt grep – bruken av dyr er så assosiasjonsskapende. På en enkel måte får han fortalt hvordan et samfunn utvikler seg til tyranni, sier Wayne og Hans Petter.

Å avvæpne publikum

Etter deres mening kunne denne handlingen ha utspilt seg i en hvilken som helst bedrift, og gjerne i Trøndelag. Den politiske historien bak Orwells stykke ønsker de å nedtone, og dyrene har fått flere personlige trekk.

Wayne: – Vi har gitt flere av dyrene sterkere identitet enn det går frem av manus, for eksempel sauene, ved å gi dem navn og replikker. På den måten kan publikum glemme at de er dyr. Vi ønsker å avvæpne publikum, så de kan gråte og le og bli revet med følelsesmessig.

– Så publikum vil kanskje kjenne igjen mennesker de har møtt?

– Absolutt! sier Wayne og Hans Petter, som har satt stor pris på å jobbe sammen med Trøndelag Teaters skuespillerstab.

saa

Velkommen til nye teaterbesøk:

FRAKT UNDER HAVET

av Arthur Miller
Premiere på Teaterloftet 16. februar

ET DRØMMESPILL

av August Strindberg
Premiere på Hovedscenen 4. mars